

Uitlegkaarten

Weet je iets niet meer? Of weet je iets niet meer zeker?
Gebruik de **uitlegkaarten** om dingen op te zoeken.

Klanken

Zie je letters tussen schuine strepen staan?
Dan gaat het om **klanken**.
Het woord *maan* heeft vier letters,
maar drie klanken: /m/, /aa/, /n/.

Klinkers, medeklinkers en tweetekensklanken

De **klanken** zijn **a, e, i, o, u**. Ze kunnen lang (*molen*) of kort (*mollen*) klinken.

Dit zijn de **tweetekensklanken**: **ie, oe, ui, eu, ei, ij, ou, au**.

Er zijn twintig **medeklinkers**: **b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z**.

Klankwoorden

Als je een woord zegt, hoor je klanken.

Passen bij alle klanken van een woord vaste letters?

Dan is het woord een **klankwoord**.

Let op: op uitlegkaart K0 staan veel klankwoorden uit groep 4, 5 en 6.

Regelwoorden

Bij veel woorden kun je niet zomaar letters bij klanken opschrijven.

Soms is er een regel, die gaat vóór.

Je hoeft de **regelwoorden** niet allemaal te onthouden. Onthoud wel de regels!

Onthoudwoorden

Bij een klank in een woord passen soms geen vaste letters.

Schrijf je **ei** of **ij**? Die klinken hetzelfde.

Is er ook geen regel voor zo'n woord? Dan is het een **onthoudwoord**.

Werkwoorden

Werkwoorden gaan over alles wat je kunt doen: *spelen, duwen, begrijpen, slapen*.

Kun je *nu* achter een zin denken? Dan staat de zin in de *tegenwoordige tijd*.

Daarin hebben werkwoorden drie persoonsvormen: 🖐

de *ik-vorm*, de *hij-vorm* en de *wij-vorm*. De *hij-vorm* is de *ik-vorm* + **t**.

Twijfel je? Denk dan aan *lopen*: *jij loopt*, dus ook: *jij vindt*; *loop jij?* dus ook: *vind jij?*

In de *verleden tijd* komen daar nog twee persoonsvormen bij. 🖐

Achter in het werkboek staan een schema en vier beslisvragen over werkwoordspelling.

hele werkwoord	lopen	proeven	antwoorden
① ik-vorm = hele werkwoord - en	① ik loop nu	① ik proef f nu	① ik antwoord d nu
② hij-vorm = ik-vorm + t	② hij loopt t nu	② hij proeft t nu	② hij antwoord dt nu
③ wij-vorm = hele werkwoord	③ wij lopen nu	③ wij proev en nu	③ wij antwoord den nu

Enkelvoud en meervoud

Is er één van? Dat noem je **enkelvoud**: *het raam, ik schrijf*.

Zijn er twee van, of meer? Dat noem je **meervoud**: *de ramen, wij schrijven*.

Klankgroepen en lettergrepen

Klankgroepen zijn de stukjes van *gesproken* woorden.

Lettergrepen zijn de stukjes van *geschreven* woorden.

De lettergrepen van een woord zijn meestal hetzelfde als de klankgroepen.

Maar niet altijd. In de eerste klankgroep van *vissen* hoor je geen **s**: /vi/ /sen/.

Maar dit zijn de lettergrepen van dat woord:

vis	sen

.

Klemtoon en stomme e

Als je een woord uitspreekt, drukt je stem het meest op één stukje: *kren-ten-brood*.

Je zegt dan: de **klemtoon** valt op *kren*.

De klemtoon valt op de onderstreepte stukjes: *wa-ter, ge-noeg, kro-ko-dil*.

De **e** van *wandeling* klinkt als /u/. Dat heet een **stomme e**.

De klemtoon valt nooit op een stomme e.

Open en gesloten lettergrepen

Een **open lettergreep** eindigt op een *klinker*: mo len

Die klinker klinkt lang.

Een **gesloten lettergreep** eindigt op een *medeklinker*.

Vóór die medeklinker kan een *korte klinker* staan: mol len win ter

Vóór die medeklinker kan ook een *lange klinker* staan: paar den

Samenstellingen

Samenstellingen zijn gemaakt van twee andere woorden:

schild + pad = schildpad, rond + draaien = ronddraaien.

Schrijf je die twee woorden goed? Dan schrijf je ook de samenstelling goed.

Vaste stukjes

In woorden staan vaak **vaste stukjes**. Die schrijf je altijd hetzelfde.

Vaste stukjes kunnen *vooraan* staan: bijvoorbeeld **on~**, **ont~**, **ge~**, **be~**, **ver~**, **her~**.

Vaste stukjes kunnen *achteraan* staan: bijvoorbeeld **~ig(e)**, **~lijk(e)**, **~ing**, **~sel**, **~te**, **~heid**.

Bijvoeglijke naamwoorden

het mooie boek de verlegen man de paarse bloem

De blauwe woorden zijn **bijvoeglijke naamwoorden**.

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een ander woord.

Je kunt dan altijd denken: *hij (of zij) is ...*

Het boek *is* **mooi**. De man *is* **verlegen**. De bloem *is* **paars**.

klankwoorden

De klankwoorden op deze bladzijdes heb je eerder geleerd in groep 4, 5 en 6.
Ze staan nu niet meer op aparte uitlegkaarten.

K0

groep 7

drie of meer
medeklinkers
achter elkaar

K1

de **strip**
de **sprinten**
de **splinter**
de **splitsen**

de **korst**
het **kortst**
de **kunst**
de **tandarts**
de **helft**
het **marktplein**
de **herfststorm**
de **angstschreeuw**

woorden met
sch en **schr**

K2

schitterend
schaatsen
beschadigen
de **verschillen**

het **schrikkeljaar**
de **schroeven**
het **schriftje**
schrikken
schrijven
schreeuwen
schrappen
schroeien

woorden met
ng en **nk**

K3

de **vingers**
het **jongetje**
de **zangeres**
de **koningin**

links
bedanken
het **kettinkje**
de **sprinkhaan**
hinkelen
ondanks
de **wenkbrauw**
het **enkelvoud**

woorden met
aai, **oei** en **ooi**

K4

de **papegaai**
zwaaien
gras **zaaien**
een **saaie** film

de **roeiboot**
groeien
de **koeien**
de **vogelkooi**
strooien
de **mooie** dag
de **ooievaar**

woorden met
eer, eur en oor

K7

eerlijk
verkeerd
de beheersing
kamperen

de voordeur
de bekeuring
gebeuren

de oorzaak
noordelijk
de toren
bevroren

woorden met
kleeletters (met l)

K8

de knotwilg
de regenwolk
de karnemelk
de draaikolk

de zelfbediening
de golfslag
het elftal
de volgorde
de filmzaal
de palmboom
behulpzaam
het schelpdier

woorden met
kleeletters (met r)

K8

het beeldscherm
de regenworm
het onderwerp
vlijmscherp

de verfkwast
korfbal
zorgvuldig
het bergdorp
het werkwoord
de merknaam
de armband
de alarmfase

woorden met
eeuw, ieuw en uw

K9

de leeuw
de zeemeeuw
sneeuwen
eeuwige

nieuwe
nieuwsgierig
benieuwd

ik duw
uw jas
zenuwachtig
afschuwelijk

woorden met een stomme e

Een *stomme e* klinkt als /u/. De klemtoon valt nooit op een stomme e. Vaak staat een stomme e (bijna) aan het eind van het woord: *de boeken, de tijger, de sleutel, de bliksem, de aarde.*

Verkleinwoorden en veel bijvoeglijke naamwoorden eindigen op een stomme e: *het hondje, het karretje; een rode fiets, een jonge hond.*

Een stomme e kan ook midden in een woord staan: *begin, wandelaar, tekening.* Na een stomme e schrijf je geen dubbele medeklinker.

Eindigt een woord op een stomme e? Het meervoud schrijf je niet met ~'s, maar met ~s: *raampjes, garages, files, machines, beloftes.* Sommige woorden op ~e hebben (ook) een meervoud op ~n: *getuige – getuigen, belofte – beloftes of beloften.*

De woorden in de rechter kolom van de woordenpagina hebben een stomme e in het midden. Onthoud die woorden.

de sleutel

woorden op
~en, ~er, ~el, ~em en ~e

de keuken
zonder
de vogel
stiekem
de kudde
de garage

verkleinwoorden op ~e

het brilletje
het raampje

bijvoeglijke naamwoorden op ~e

een flauwe grap
het scherpe mes

een stomme e aan het
eind van de lettergreep

geweldig
het gedrag
begrijpen
beleefd
terug

de wandeling
de tekening
de eieren
de mosselen
de amandelen
de bladeren
de aardappelen
timmeren
knikkeren
mogelijk

Onthoud deze woorden
met een stomme e:

de ooievaar
de nachtegaal
de papegaai
de dromedaris
de hagedis
de pissebed
het madeliefje
de bruidegom
de burgemeester
de elleboog
van marsepein
de omelet
tegemeet

K6

groep 6

vaste stukjes vooraan: **on~**, **ont~**, **ge~**, **be~**, **ver~** en **her~**

De stukjes **ge~**, **be~** en **ver~** zijn *vaste stukjes*.

Die schrijf je altijd hetzelfde.

De **e** in de stukjes **ge**, **be** en **ver** is een stomme e.

Ook **on~** en **ont~** zijn vaste stukjes.

Het stukje **on~** betekent *niet*: **ongewoon** = niet gewoon, **oneven** = niet even.

Je kent het ook uit woorden als: **ongeluk**, **onweer**, **onkruid**, **onzin**.

Het stukje **ont~** bestaat ook. Denk daarbij *niet* aan de betekenis van **on~**!

Het vaste stukje **her~** betekent: *opnieuw*, *nog een keer*.

Die betekenis zit ook in **herkennen**, **herhalen**, **herinneren**, **herstellen**.

Ook **aller~** en **super~** zijn vaste stukjes: **allereerste**, **allerbeste**, **allertiefste**; **superslim**, **supersnel**, **superlijm**, **supermarkt**.

1 3 5 7 9

11 13 15

17 19

oneven

ontbijten

het gebak

woorden met **on~**

oneven
onnodig
onmogelijk
onvriendelijk
onveilig
onbelangrijk
ongerust

woorden met **ont~**

ontbijten
ontvangen
ontdekken
ontmoeten
ontploffen
ontbreken
ontsnappen

woorden met **ge~**

het gebak
het getal
het gewicht
het geduld
de gewoonte
geweldig
gevaarlijk

woorden met **be~**

bestellen
berekenen
beschermen
beneden
benieuwd
bereikbaar
de bekeuring

woorden met **ver~**

vertellen
verstandig
verleggen
verstoppertje
het verschil
de vergissing
de vergadering

woorden met **her~**

herhalen
herkennen
herstellen
herdenken
herkauwen
hervatten
zich herinneren

vaste stukjes achteraan: ~isch(e), ~baar, ~zaam, ~loos, ~ig(e) en ~lijk(e)

De stukjes ~ig en ~lijk zijn *vaste stukjes* aan het eind van een bijvoeglijk naamwoord. Dat geldt ook voor ~isch, ~baar, ~zaam en ~loos.

Je hoort /ies/ aan het eind van een bijvoeglijk naamwoord, je schrijft ~isch. Woorden op ~isch zijn meestal afgeleid van zelfstandige naamwoorden: *tropen – tropisch, elektriciteit – elektrisch, telefoon – telefonisch*. Niet alle woorden op de klank /ies/ schrijf je met ~isch: *kies, acties, kiwi's*.

De stukjes ~baar en ~loos hebben een betekenis:

~loos: zonder ... – *waardeloos*: zonder waarde

~baar: je kunt het ... – *buigbaar*: je kunt het buigen

Woorden op ~baar, ~zaam en ~loos krijgen een open lettergreep als je ze langer maakt: *eetbaar – eetbare, zeldzaam – zeldzame, zinloos – zinloze*.

Woorden op ~isch maak je, net als woorden op ~ig en ~lijk, langer met alleen een e: *aardig – aardige, eerlijk – eerlijke; technisch – technische, komisch – komische*.

jarig

gevaarlijk

elektrisch

~isch(e)

elektrisch
technisch
tropisch
fantastisch
historisch
logisch
telefonisch
komisch

romantisch
allergisch
alfabetisch

magnetische
vegetarische
gigantische
Belgische
Russische

~baar

eetbaar
betrouwbaar
vruchtbaar
bereikbaar

~zaam

leerzaam
behelpzaam
zeldzaam
langzaam

~loos

moeiteloos
waardeloos
eindeeloos
machteloos

~ig(e)

jarig
veilig
eenvoudig
nieuwsgierige
raadselachtige

~lijk(e) en ~elijk(e)

gevaarlijk
eigenlijk
eerlijke
moeilijke

makkelijk
hopelijk
mogelijk
duidelijke
vriendelijke

K10-b

vaste stukjes achteraan, zoals ~heid en ~(i)teit

Het stukje *~teit* of *~iteit* in woorden als *majesteit* en *specialiteit* is een *vast stukje*. Het stukje *~(i)teit* heeft niets met *tijd* te maken. Je *specialiteit* is iets waar je goed in bent, het is niet een 'speciale tijd'.

Je kent de vaste stukjes *~ing*, *~sel*, *~te*, *~heid*, *~er*, *~ster* en *~aar*. Bij woorden met die stukjes valt de klemtoon *niet* op het vaste stukje: ***buiging***, ***deksel***, ***hoogte***, ***waarheid***, ***slager***, ***kapster***, ***eigenaar***.

Bij woorden op *~eur*, *~ist* en *~ier* valt de klemtoon *wel* op het vaste stukje: ***monteur***, ***violinist***, ***winkelier***. Dat is ook zo bij woorden op *~(i)teit*: ***activiteit***, ***kwaliteit***. Het woord *majesteit* is een uitzondering: je zegt ***majesteit***.

Het meervoud van woorden op *~heid* eindigt op *~heden*: ***hoeveelheden***.
Het meervoud van woorden op *~(i)teit* eindigt op *~(i)teiten*: ***kwaliteiten***.

Onthoud: ***elektriciteit*** – Je hoort /k/, je schrijft ***k***.
verrassing – Je schrijft twee ***r***'s en twee ***s***'en.
grootte, ***breedte*** – Je schrijft ***groot*** + ***te*** en ***breed*** + ***te***.

de **buiging**

de dankbaarheid
de werkelijkheid
de gelegenheid
de gezondheid
de aanwezigheid
de plechtigheid
de beleefdheid
de gastvrijheid

de activiteit
de sportiviteit
de kwaliteit
de elektriciteit
de specialiteit
de realiteit
de brutaliteit
de puberteit

de buiging
de vergissing
de beslissing
de verrassing
de beweging

het zaagsel
een deksel
het raadsel
het voedsel
het knipsel

de lengte
de grootte
de breedte
de hitte
de geboorte

de loodgieter
de toeschouwer

de zwemster
de toneelspeelster

de tekenaar
de kunstenaar

de acteur
de directeur

de toerist
de gitarist

de kruidenier
de koetsier

K10-c

groep 7

vaste stukjes achteraan: ~atie, ~itie en ~tie

De stukjes ~atie, ~itie en ~tie zijn *vaste stukjes* in woorden als *prestatie*, *politie* en *vakantie*.

In die woorden spreek je de t van ~tie niet uit als /t/, maar als /ts/ of /s/.

De meeste woorden op ~atie zijn gemaakt van werkwoorden op ~eren:
presteren – *prestatie*, *combineren* – *combinatie*, *opereren* – *operatie*.

Van het vaste stukje ~itie schrijf je de eerste klank /ie/ als *i*, de tweede als *ie*:
politie, *conditie*, *notitie*.

Voor het stukje ~tie staat soms een *c*. In die woorden spreek je de letters *ct* uit als /ks/: *actie*, *redactie*, *selectie*.

Het meervoud van al deze woorden op ~atie, ~itie en ~tie schrijf je met ~s.
Bij de uitspraak is geen verwarring mogelijk, dus schrijf je niet 's, maar s:
prestaties, *notities*, *vakanties*.

de politie

woorden op ~**atie**

de prestatie
de operatie
de reparatie
de informatie
de presentatie
de imitatie
de situatie
de illustratie
de combinatie
de demonstratie
de organisatie
de sensatie
de variatie
de communicatie
de publicatie
de felicitatie
de traktatie
de installatie

woorden op ~**itie**

de politie
de positie
de notitie
de expeditie
de auditie
de conditie
de traditie
de compositie

woorden op ~**tie**

de vakantie
de garantie
de advertentie
de assistentie
attentie!
de portie
de tolerantie
de optie
de emotie

de actie
de reactie
de redactie
de selectie
de correctie
de inspectie
de productie
de injectie

woorden met de klank /j/ of /w/ die niet geschreven wordt

Soms staat na de **i** een andere klinker, zoals een **aa**, **a**, **ee**, **oo**, **o** of **u**.

Dan hoor je vaak de klank /j/. Die **j** schrijf je niet:

liniaal, *piano*, *dieet*, *viool*, *stadion*, *biologisch*, *podium*.

Na de **i** kan ook een tweetekensklank komen: *kampioen*, *serieus*.

Soms hoor je de klank /j/ goed, en de **i** (bijna) niet:

sociaal, *speciale*, *officieel*, *milieu*.

Ook tussen de **e** en een volgende klinker hoor je soms de klank /j/:

oceaan, *ideaal*, *theater*, *museum*.

Soms staat na de **u** de klinker **ee** of **e**. Dan hoor je vaak de klank /w/.

In woorden als *eventueel*, *individueel* en *individuele* schrijf je de **w** niet.

Maar in de woorden *fluweel* en *juwelen* schrijf je de **w** wel.

In woorden als *station* en *(inter)nationaal* hoor je /tsj/ of /sj/. Je schrijft **ti**.

een **liniaal**

het **theater**

het **station**

i + klinker

de liniaal
geniaal
de piano
de diamant
het materiaal

het dieet
ik kopieer
gevarieerd

de viool
de radio
het stadion

de kampioen
serieus

het podium
het aquarium
het laboratorium
het gymnasium

e + klinker

de oceaan
de Europeaan
(het) ideaal
het theater
de realiteit
de neonreclame

het museum
het jubileum
het atheneum

u + /ee/

eventueel
actueel
individueel

maar:
het juweel
fluwelen handschoenen

i klinkt als /j/

speciaal
sociaal
officieel
financieel
het milieu

ti klinkt als /sj/

het station
nationaal
emotioneel

R1

woorden met /t/ = d en /p/ = b

Je weet: eindigt een woord op de klank /t/?
 Maak het woord langer. Dan weet je of je d of t schrijft.
honden, dus: *hond* *kranten*, dus: *krant*
raden, dus: *het raadsel* *kosten*, dus: *kostbaar*

Eindigt een woord op de klank /p/?
 Bijna al die woorden eindigen op de letter p.
 Maar een paar woorden eindigen op de letter b.
 Als je zo'n woord langer maakt, hoor je meestal /b/: *een web* – *twee webben*.

De letters d, t, b en p blijven in verkleinwoorden en samenstellingen staan.
hand – *handje*, *handschoen* *kant* – *kantje*, *kantlijn*
club – *clubje*, *clubblad* *klap* – *klapje*, *klapstoel*

Onthoud: *hard* van *rennen* en *geluid*: ~d het *hart* van je *lichaam*: ~t
nood van *nodig*: ~d de *noot* van *noten*: ~t

de hond

de boot

het web

je hoort /t/, je schrijft **d**

de ochtend
spannend
het verstand

het beeldscherm
de hoofdstad
de handdoek
de nooduitgang

de gids
reeds
steeds
daarginds
het advies
het gereedschap
de boodschap

je hoort /t/, je schrijft **t**

de kwast
de staart
de barst
de krant
zwart

de postzegel
de voetbal
de schatkist
de sporttas

de tandarts
de koorts
niets
plotseling

je hoort /p/, je schrijft **b**

het web
de club
eb en vloed
de rib
de krab / ik krab
de slab
de bie
de schub
drab
ik heb
ik schrob
de rob

absoluut
abnormaal

verkleinwoorden

R2

De meeste verkleinwoorden maak je door *~je* of *~tje* achter het woord te zetten:
de tas – het tasje, *de kraan – het kraantje*.

Eindigt het woord op *~d* of *~t*? Daar komt alleen *~je* achter:
de vriend – het vriendje, *de kast – het kastje*.

Veel woorden met een korte klinker hebben een verkleinwoord op *~etje*:
de pan – het pannetje, *de bril – het brilletje*, *de zon – het zonnetje*.

Sommige woorden op *~m* hebben een verkleinwoord op *~pje*:
het raam – het raampje, *de boom – het boompje*.

Eindigt een woord op *~a*, *~i*, *~o*, *~u* of *~ee*?

Dan eindigt het verkleinwoord op *~aatje*, *~ietje*, *~ootje*, *~uutje* of *~eetje*:
la – laatje, *taxi – taxiëtte*, *auto – autootje*, *paraplu – parapluutje*, *idee – ideetje*.

Veel woorden op het vaste stukje *~ing* hebben een verkleinwoord op *~kje*:
de koning – het koninkje, *de ketting – het kettinkje*.

het handje

het kraantje

verkleinwoorden
op ~je

het huisje
het zakdoekje
het feestje
het korstje
het hondje
het potloodje
het stadje
het armbandje

verkleinwoorden
op ~kje

het kettinkje
het woninkje
het puddinkje
het harinkje
het buiginkje

verkleinwoorden
op ~tje

het kraantje
het sleutel~~t~~je
het verhaaltje
het gordijntje
het papier~~t~~je
het kiezelsteentje
het scheurtje
het knietje

het chocolaatje
het kiw~~i~~tje
het paraplu~~u~~tje
het ide~~e~~tje
de auto~~o~~tjes

verkleinwoorden
op ~etje

het karretje
het stemmetje
het kammetje
het brilletje
het slabbetje
het spelletje
het zinnetje
het sterretje
de spulletjes
het slangetje
het dingetje
het tongetje
het ringetje
het jongetje

verkleinwoorden
op ~pje

het raampje
het boompje
het riempje
het duimpje
het filmpje
het rijmpje
het armpje
het kraampje
het schermpje
het geheimpje
het probleempje
het bezempje
het kauwompje
het boterbloempje

samenstellingen

R3

Samenstellingen zijn lange woorden, gemaakt van twee *goede* woorden. Zo is *voetbal* (*voet* + *bal*) een samenstelling, *handig* (*hand* + *ig*) niet. Schrijf je de twee woorddelen van een samenstelling goed? Dan schrijf je ook de samenstelling goed.

Let op de laatste letter van het eerste woord. Is dat een *d*? Dan blijft die *d* staan: *tijdschrift*, *zandbak*.

Soms hoor je de laatste letter van het eerste woorddeel niet duidelijk. Maar die letter schrijf je wel: *postzegel*, *kastdeur*, *hoofdpijn*, *schildpad*.

Kijk naar het woord *handdoek*. De laatste letter van *hand* is een *d*, de eerste letter van *doek* ook.

Het eerste woorddeel van een samenstelling kan een voorzetsel zijn: *optellen*, *inpakken*, *voorstellen*, *uittrekken*, *achterblijven*, *afwassen*.

de voetbal

de handdoek

samenstellingen

de **snel**trein
de **tuin**deur
het **klim**rek
de **speur**tocht
het **herfst**weer
de **zwem**broek
de **trouw**jurk
de **strijk**plank
de **teen**slippers

de **zak**doek
de **kast**deur
de **inkt**vis
de **jas**zak
de **glim**lach
de **stof**zuiger
binnenkort

de **feest**dag
het **nacht**kastje
het **licht**bed
de **post**zegel
de **schild**pad
de **licht**straal
het **uit**zicht
de **tekst**schrijver
de **kerst**vakantie

de **boot**tocht
de **loop**plank
het **rolluik**
de **sport**tas
de **tennis**schoen
achttien
de **hand**doek

de **wind**molen
de **tand**arts
de **hand**tekening
het **beeld**scherm
het **stad**huis
het **tijd**schrift
het **klad**blok
de **aard**beving
de **zand**bank

opvangen
instappen
uittrekken
doorzetten
omdraaien
oversteken
tegenhouden

meervouden op ~en, ~s en ~'s

R4

De meeste woorden hebben een meervoud op ~en:

taak – taken, tak – takken, raaf – raven, neus – neuzen, stad – steden, schip – schepen, glas – glazen, weg – wegen, lot – loten, kind – kinderen, ei – eieren.

Sommige woorden op ~rs en ~ns hebben een meervoud op ~zen, andere een meervoud op ~sen.

Ook veel woorden hebben een meervoud op ~s: *kamer – kamers, meisje – meisjes, familie – families.*

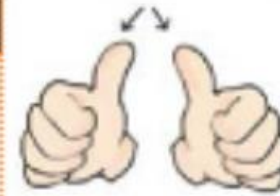
Die woorden kun je niet verkeerd uitspreken.

Woorden op ~a, ~i, ~o, ~u en ~y hebben een meervoud op 's:

oma – oma's, taxi – taxi's, auto – auto's, paraplu – paraplu's, baby – baby's.

Want zonder 's kun je het woord verkeerd uitspreken. Dan rijmt *autos* op *bos*.

Kun je het woord niet verkeerd uitspreken? Dan krijgt het meervoud niet 's maar s: *stempel – stempels, jongetje – jongetjes, familie – families, horloge – horloges.*

de duimen

de vliegers

de auto's

meervouden op ~en

een vriend – twee vriend**en**
een trein – twee trein**en**
een minu**ut** – twee minu**ten**
een verschil – twee verschil**len**

een druif – twee druif**en**
een neus – twee neus**en**
een slof – twee slof**fen**
een fles – twee fles**sen**
een laars – twee laars**en**
een lens – twee lens**en**

maar:

een kaars – twee kaars**en**
een kers – twee kers**en**
een mens – twee mens**en**
een wens – twee wens**en**

meervouden op ~s en ~'s

een sinaasappel – twee sinaasappels
een meisje – twee meisj**es**
een sleuteltje – twee sleuteltj**es**
een dictee – twee dicte**es**
een televisie – twee televisie**s**
een ruzie – twee ruzie**s**
een serie – twee serie**s**
een club – twee club**s**
een garage – twee garage**s**

een kassa – twee kassa'**s**
een pagina – twee pagina'**s**
een taxi – twee taxi'**s**
een foto – twee foto'**s**
een salto – twee salto'**s**
een paraplu – twee paraplu'**s**
een baby – twee baby'**s**

lettergrepen: schrijf wat je hoort

R5-a

Klankgroepen *hoor* je, lettergrepen *schrijf* je.
 Op de kaarten R5-b en R5-c staan regels voor woorden met een open of een gesloten lettergreep.
 Maar die regels heb je niet voor al die woorden nodig.
 Bij veel woorden met meer lettergrepen schrijf je gewoon wat je hoort.

Denk steeds: wat hoor je aan het eind van de klankgroep?
 Hoor je daar een *medeklinker*?
 Dan schrijf je wat je hoort.
de lente, de woorden, anders

Hoor je daar een *tweetekenklinker* of een *stomme e*?
 Dan schrijf je ook wat je hoort.
de keuken, de voeten; bescherming, stempelen

de paarden

Wat hoor je aan het eind van de *klankgroep*?

je hoort een
medeklinker

de groente
de fiet**s**ers
de wandeling
de kind**e**ren
behand**e**len
gevond**e**n
het winterwe**e**r
maandelij**e**ks
het onderzoe**k**
verkeerb**e**

je hoort een
tweeteklinker

de bedoe**l**ing
het sleu**te**ltje
de verhu**u**zing
bevr**ie**zen
verdrie**t**ig
bere**i**ken
verkle**e**nen
verdw**ij**nen
de gebou**w**en
nauwel**ij**ks

je hoort een
stomme e

de gewoonte
geduld**ig**
de besliss**ing**
de bericht**e**n
de reken**ing**
stempel**e**n
and**e**re
de eier**e**n
het spel**l**etje
het vlag**g**etje

R5-b

woorden met een **open lettergreep**

Klankgroepen *hoor* je, lettergrepen *schrijf* je.
 Hoor je aan het eind van een klankgroep
 een *lange klinker* (/aa/, /ee/, /oo/ of /uu/)?
 Dan schrijf je aan het eind van de lettergreep
 één klinker: **a, e, o** of **u**.

Je hoort de klankgroepen: /moo/ /len/.

Je schrijft de lettergrepen: mo len = molen.

Een lettergreep op ~a, ~e, ~o of ~u heet een *open lettergreep*.

Onthoud:

- Aan het eind van een open lettergreep schrijf je één klinker.
- Eén klinker aan het eind van een lettergreep klinkt lang.

Wat hoor je aan het eind van de *klankgroep*?

je hoort /aa/

de ra men

de zaterdag
de verhalen
de scharen
de tomaten
betalen
bewaren
schakelen
de uitdaging
slaperig
de bezwaren
smakelijk
dadelijk

je hoort /ee/

de ste nen

regelen
vergeten
helemaal
verdwenen
tegenspreken
verbeteren
de magneten
verlegen
de beweging
onderstrepen
proberen
de bewering

je hoort /oo/

de mo len

mogelijk
verboden
de boterham
de opening
de bewoners
de personen
beloven
vergroten
het vogeltje
weggevlogen
de kantoren
vastgevroren

je hoort /uu/

de mu ren

de buren
de uren
lang duren
een dure jas
de muziek
de ruzie
de minuten
de figuren
uitspugen
besturen
de avonturen
de tribune

R5-c

woorden met een **gesloten lettergreep**

Klankgroepen *hoor* je, lettergrepen *schrijf* je.
 Hoor je aan het eind van een klankgroep een *korte klinker*?
 Dan schrijf je na de korte klinker *twee dezelfde medeklinkers*.

Eén van die medeklinkers staat dan aan het eind van de lettergreep.
 Daardoor kan de klinker niet lang klinken.
 Je hoort de klankgroepen: /mo/ /len/.

Je schrijft de lettergrepen: **mol** **len** = mollen.

Een lettergreep die eindigt op een medeklinker heet
 een *gesloten lettergreep*.

Onthoud:

- Een korte klinker staat niet aan het eind van een lettergreep.
- Na een korte klinker schrijf je twee dezelfde medeklinkers.

de mollen

Wat hoor je aan het eind van de *klankgroep*?

je hoort /a/

de bak ker

de getallen
de rugzakken
het lammetje
de ontsnapping
het appeltje
de boodschappen
makkelijk
opvallend
de boterhammen
de vlaggetjes
de regenjassen

je hoort /e/

bel len

uitleggen
aanstellen
de rijlessen
doorzetten
de elleboog
opscheppen
het stemmetje
verwennen
lekkere
de ontdekking
de verrekijker

je hoort /i/

de vis sen

de zinnnetjes
verwisselen
de verschillen
beslissen
het midden
de vriendinnen
misselijk
verschrikkelijk
de vergissing
beklimmen
schitterend

je hoort /o/

de mol len

het sommetje
de rotsblokken
modderig
wegschoppen
het koffertje
verstopp
gewonnen
schommelen
ontploffen
de komkommer
de oplossing

je hoort /u/

het num mer

snuffelen
de spulletjes
afdrukken
dubbele
de kudde
mislukken
invullen
huppelen
de schutting
intussen
benutten

woorden op ~a, ~i, ~o, ~u en ~ee

R 6

Eindigt een woord op de klank /aa/, /oo/ of /uu/?

Dan schrijf je één klinker: a, o of u.

Eindigt een woord op de klank /ee/? Dan schrijf je ee.

Eindigt een woord op de klank /ie/? Dan schrijf je i, ie of y.

Woorden op ~i en ~y zijn onthoudwoorden. Zie de uitlegkaarten 07 en 010.

Het meervoud van woorden op ~a, ~i, ~o, ~u en ~y schrijf je met 's.

Sommige woorden op ~ee hebben een meervoud op ~s: *dictee* – *dictees*.

De meeste woorden op ~ee hebben een meervoud op ~en.

De e van ~en krijgt dan een trema: *zee* – *zeeën*.

Verkleinwoorden van woorden op ~a, ~i, ~o, ~u of ~ee eindigen op ~aatje, ~ietje, ~ootje, ~uutje of ~eetje:

la – *laatje*, *taxi* – *taxietje*, *foto* – *fotootje*, *paraplu* – *parapluutje*, *idee* – *ideetje*.

Maak je een woord op ~ee langer? Dan blijft de ee staan:

zeeman, *tweede*, *meegaan*.

de sla

de zee

woorden op ~a, ~o, ~u

de camera
de radio
de paraplu

de camera's
de radio's
de paraplu's

het cameraatje
het radiootje
het parapluutje

het camera toezicht
het radio programma
de paraplu bak

woorden op ~i

de taxi
de kiwi
de tosti

de taxi's
de kiwi's
de tosti's

het taxietje
het kiwietje
het tostietje

de taxi chauffeur
de kiwi schillen
het tosti apparaat

woorden op ~ee

de zee
twee
het dictee

de zeeën
wij tweeën
de dictees

het zeetje
met zijn tweetjes
het dicteetjes

de zeeman
de tweede
de dicteewoorden

hoofdletters en leestekens

R7

Namen schrijf je met een *hoofdletter*: *Hans Janssen*,
poes Snoetje, *Italië*, *de Hoofdweg*.

Ook bijvoeglijke naamwoorden bij aardrijkskundige
namen krijgen een hoofdletter: *Franse kaas*,
Turkse boeken, *de Amsterdamse grachten*.

Bij namen schrijf je *van* en *de* met een kleine letter:
Rob de Groot, *J. van Dam*.

Staat er geen voornaam of voorletter bij de naam?
Dan schrijf je dat eerste woordje met een hoofdletter:
meneer De Groot, *mevrouw Van der Velde*.

De hoort bij de naam van *basisschool De Brug*. Dus
schrijf je dat woord met een hoofdletter.

De namen van dagen, maanden en jaargetijden krijgen
geen hoofdletter:
*Ik ben geboren op vrijdag 20 januari, dus midden in de
winter*.

Begint een zin met een woord als *'s morgens* of
's middags?

Dan krijgt het eerste *hele* woord een hoofdletter:
's Avonds gaat de tv aan.

Na een zin schrijf je een *punt*, een *vraagteken* of een
uitroepteken.

Bij een *komma* (,) in de zin kan de lezer even rusten.
Na een *dubbele punt* (:) staat wat iemand zegt of
denkt.

Tussen *aanhalingstekens* staat wat iemand letterlijk
(precies) zegt:

*Ali vraagt: 'Is meneer De Groot de vader van Lana, Bas
en Bo de Groot uit de Bosstraat?'*

Een stukje tussen *haakjes* mag je weglaten: *Dit is een
prototype (proefversie)*.

hoofdletters

Quincy Tan
Ellen de Ruyter
Alessa van der Vlist
burgemeester Van der Maat
Brussel, de hoofdstad van België
Marokkaanse gerechten
's Nachts slaap ik.

leestekens na de zin

Ik ben zelf op 15 februari jarig.
Mijn zus is in de zomer jarig.

Word je daar niet moe van?
Doe je de volgende keer mee?

We staan in de finale!
Stop daar onmiddellijk mee!

komma's

zoet, zout, zuur en bitter
Wilt u koffie, thee of liever een glas water?
Toen ik wegfietste, begon het te regenen.

dubbele punt en aanhalingstekens

Hij zei: 'Jullie hebben nog vijf minuten.'

Ze vroeg: 'Wordt het morgen mooi weer? Dan kunnen we misschien naar het strand gaan.'

Ik riep: 'Wacht! Rij nog niet weg! Ik wil jullie nog wat vragen! Zullen we morgen met het spel verdergaan? Dan kunnen we weer bij mij afspreken!'

woorden tussen haakjes

Dit is echt kristal (een duur soort glas).
De taart was nogal klef (kleverig en vochtig).
Ik vind hem een blaaskaak (opschepper)!

bijvoeglijke naamwoorden

R8

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord.
 een *dik* boek *Franse* kaas een *jonger* kind het *beste* idee

Veel bijvoeglijke naamwoorden hebben een korte en een lange vorm.
 De korte vorm eindigt niet op een **e**: een *scherp* mes, een *vreemd* geluid.
 De lange vorm eindigt wel op een **e**: *scherpe* messen, *vreemde* geluiden.

Sommige bijvoeglijke naamwoorden zeggen waarvan iets gemaakt is: van welk materiaal, van welke stof. Dat zijn *stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden*.
 Die eindigen meestal op de klank /u/ of /un/. Je schrijft dan **en**:
 een *gouden* ring, een *koperen* bel, *stenen* beelden.

Let op: sommige stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden eindigen op een andere klank.
 Die eindigen niet op **~en**: een *plastic* kleed, een *nylon* touw.

Sommige bijvoeglijke naamwoorden eindigen altijd op **~en**, ook al zijn ze niet stoffelijk:
open, *verlegen*, *verkouden*, *eigen*.

de **korte** broek

de **papieren** hoed

bijvoeglijke naamwoorden
op ~e

kort - de korte broek
groot - de grote huizen
rood - de rode trui
snel - de snelle auto's
leuk - de leuke klas
druk - de drukke wegen
leeg - lege flessen

een lekkere taart
een verbaasde blik
een duidelijke uitleg
een eenvoudige som
de elektrische trein
een alfabetische lijst
eetbare vruchten
zeldzame planten

bijvoeglijke naamwoorden
op ~f of ~s

lief - een lieve hond
doof - een dove man
dof - de doffe knallen
boos - een boze kleuter
wijs - haar wijze raad
los - losse tanden

bijvoeglijke naamwoorden
op ~en

het open raam
zijn eigen huis
een bescheiden mens
de oneven getallen
verlegen kinderen

stoffelijke bijvoeglijke
naamwoorden op ~en

de papieren hoed
de wollen trui
het ijzeren hek
de gouden ring
de houten stoel
de stenen muur
de leren schoenen
de katoenen rok
de rieten mand

andere stoffelijke
bijvoeglijke naamwoorden

de plastic fles
de nylon tent
de rubber tegels

woorden met 's

R9

Woorden als 's *morgens*, 's *middags* en 's *avonds* beginnen met 's.

Voor de 's staat een hoge komma, een *apostrof*.

Vroeger zeiden de mensen *des morgens*. Nu zeggen we: 's *morgens*.

Let op: na de 's komt er een *spatie*, een witruimte.

Woorden als 's *winters*, 's *maandags* en 's *woensdags* schrijf je ook met 's en een spatie.

Ook het meervoud van woorden op ~a, ~i, ~o, ~u en ~y schrijf je met 's.

Zonder 's kun je die woorden verkeerd uitspreken. Dan rijmt *autos* op *bos*.

Als je het meervoud niet verkeerd kunt uitspreken, is 's niet nodig: *dictees*, *ruzies*, *etages*.

Na een naam hoor je soms /s/: *Peters jas* (de jas van Peter), *Merels trui* (de trui van Merel).

Woorden als *Peters* en *Merels* zijn *bezitsvormen*. *Bezit* betekent: *het is van ...*

Kun je de bezitsvorm niet verkeerd uitspreken? Dan schrijf je alleen *s*: *Peters jas*, *Merels trui*.

En ook: de tas van Joke: *Jokes tas*, de moeder van Else: *Elses moeder*.

Eindigt de naam op ~a, ~i, ~o, ~u of ~y? Dan schrijf je de bezitsvorm met 's: *Anna's fiets*,

Rudi's kamer, *Mo's broer*, *Edu's potloden*, *Johnny's krullen*. Zonder 's kun je die

bezitsvormen verkeerd uitspreken.

's winters

de auto's

Eddy's tas

woorden met 's ~

's morgens
's ochtends
's middags
's avonds
's nachts

's winters

's maandags
's woensdags

meervouden op ~'s

de agenda's
de paprika's
de pagina's
de zebra's
de taxi's
de kiwi's
de tosti's
de foto's
de euro's
de jojo's
de paraplu's
de menu's
de baby's
de lolly's

bezitsvormen op ~'s

Emma's feest
Julia's broer
Ali's potlood
Otto's vrienden
Tygo's plan
Edu's gum
Tony's tekening
Rachida's kinderen

bezitsvormen op ~s

Jans kamer (van Jan)
Bobs pen (van Bob)
Martins jas (van Martin)
Meikes tas (van Meike)

R 10

woorden met een **trema**

Twee puntjes boven een klinker noem je een *trema*.

Een trema staat bijna altijd boven een **e** of een **i**.

Twee of drie klinkers na elkaar kunnen verkeerd gelezen worden.

Een trema geeft dan aan: hier begint de volgende klankgroep/lettergreep.

Een zee – twee zeeën? Een trema zorgt voor duidelijkheid: *zeeën*.

Op ski's lekker skien? Een trema zorgt voor duidelijkheid: *skiën*.

Door het trema lees je *officiële* goed. Maar *officieel* heeft geen trema nodig.

Schrijf je het meervoud van een woord op *~ie*? Let dan op de *klemtoon*.

Valt de klemtoon op de lettergreep met **ie**? Dan komt er *~ën* bij:

kopie – *kopieën*, *melodie* – *melodieën*, *knie* – *knieën*.

Valt de klemtoon op een andere lettergreep? Dan komt er alleen *~n* bij.

Op de **e** daarvoor komt dan een trema: *bacterie* – *bacteriën*.

Getallen met *twee* en *drie* krijgen een trema: *tweeëndertig*, *drieënzestig*.

Onthoud: de woorden *museum* en *jubileum* kun je verkeerd uitspreken, maar krijgen toch geen trema.

de ruïne

woorden met een trema

de zeeën
wij tweeën
de sleeën
de ideeën
de moskeeën
de onderzeeër
tweeënveertig

geëist
geëerd
beëindigen

geïllustreerd
geïmporteerd
geïnformeerd
beïnvloeden

België
Azië

de ingrediënten
de hygiëne
de patiënt
skiën
de vegetariër
kopiëren
officiële mededelingen

de knieën
wij drieën
de kopieën
de fantasieën
de amfibieën
de melodieën
de theorieën

de bacteriën
de financiën

de reünie

de ruïne
de pinguïn

tatoeëren
getatoeëerd

geen trema

officieel
financieel
ik kopieer
gekopieerd
gevarieerd

het museum
het jubileum

woorden met **ei** en **ij**

01

Schrijf je **ei** of **ij**? Dat kun je niet horen, dat moet je onthouden.
Er zijn meer woorden met **ij** dan woorden met **ei**.

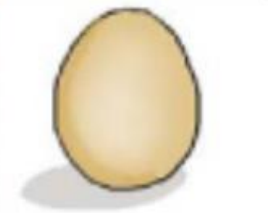
Onthoud:

weide van koeien:	ei	wijde van broekspijpen:	ij
leiden van de leiding:	ei	lijden van pijn:	ij
bereiden van eten:	ei	berijden van rijden:	ij
peilen van meten:	ei	pijlen van de richting:	ij
steil van bergen:	ei	stijl van mode:	ij

Weet je nog?

zei van zeggen:	ei	zij van mensen:	ij	De jas is van mij.	- mijn jas
wei van koeien:	ei	wij van mensen:	ij	De jas is van hem.	- zijn jas
mei van maanden:	ei	mij van mensen:	ij		
hei van struiken:	ei	hij van mensen:	ij	wij zijn, jullie zijn, zij zijn	

Het stukje **~erij** is een vast stukje in *boerderij*, *batterij*, *schilderij*, *bakkerij*.
Hoor je in het hele werkwoord de klank /ij/? Denk aan de verleden tijd.
Hoor je daarin /ee/? Dan schrijf je het werkwoord met **ij**: *hij reed* - *rijden*.

het ei

het ijs

woorden van de week

eerder geleerd

woorden met ei ▲

de reiger
de veiling
de aanleiding
het terrein
uitgebreid
een steile berg

dreigen
eisen
weigeren
peinzen
bereiken
scheiden

de kapitein
de keizer
de lakei
de fontein
de pleister
de opleiding

het afscheid
het karwei
het gewei
de pastei
allerlei
allebei

woorden met ij ○

vlijmscherp
het kozijn
de azijn
het dozijn
de rijst
de wijk

stijgen
grijpen
hijzen
wijzen
knijpen
verschijnen

de spijker
het (rij)bewijs
de woestijn
de batterij
de wasknijper
de wedstrijd

de dijk
het ijzer
tegelijk
twijfelen
voorbij
altijd

02

groep 7

woorden met ou en au

Schrijf je **ou** of **au**? Dat kun je niet horen, dat moet je onthouden.

Er zijn veel meer woorden met **ou** dan woorden met **au**.

Dus: ken je een woord met de klank /ou/ niet?

Dan is de kans het grootst dat je dat woord met **ou** schrijft.

Onthoud:

kou van *koud*: **ou** ik *kauw* van *kauwen*: **au**

nou van *nu*: **ou** *nauw* van *kleren*: **au**

rouw van *verdriet*: **ou** *rauw* van *groente*: **au**

van jou of *jouw*?

De jas is *van jou*. – *jouw* jas

(net als: De bril is *van u*. – *uw* bril)

Bij de woorden van de week staan alleen nieuwe woorden met **ou**.

Alle woorden met **au** zijn gemaakt van eerder geleerde woorden.

het hout

de pauw

woorden van de week

eerder geleerd

woorden met **ou** ▲

de beeld**hou**wer
de land**bou**w
ver**bou**wen
het onder**hou**d
de strijk**ou**t
de scou**ting**

de ver**hou**ding
betrou**ba**ar
wan**trou**wen
het ber**ou**w
de eenv**ou**d
fou**tl**oos

woorden met **au** ○

de **rau**wkost
de vrach**ta**uto
de knoflook**aus**
de beren**klau**w
de **dau**wdruppel
de **kau**wgombal

automatisch
her**kau**wen
nauwkeurig
lauwwarm
donker**blau**w
flau**w**vallen

de **ou**ders
de **tau**wladder
de **bou**wvakker
de schou**w**burg
de trou**w**dag
het oer**ou**d

in de **rou**w
de juffr**ou**w
de kab**ou**ter
het enkel**ou**d
de inh**ou**d
de schou**der**

pauzeren
het restau**ra**nt
de astron**au**t
de kabel**au**w
de dinosa**u**rus
s**na**uwen

klauteren
de **au**gurk
het applaus
de wenkbra**u**w
bena**u**wd
augustus

woorden met f~ en v~

03

groep 6

Je kunt niet altijd goed horen of een woord met een **f** of met een **v** begint.

Is de tweede letter een *klinker* of een *tweetekenklinker*?

Dan is de kans groot dat het woord met een **v** begint.

Onthoud de woorden met **f~** op de uitlegkaart.

De meeste andere woorden beginnen met **v~**.

Is de tweede letter een *medeklinker*?

Veel woorden beginnen met **fl~** of **fr~**: *flink, fles; fruit, friet*.

Maar nog meer woorden beginnen met **vl~** of **vr~**: *vlam, vlieg; vrij, vrouw*.

De **v** is nooit de laatste letter van een woord.

De **v** wordt dan een **f**: *een lieve hond – een lief dier, twee duiven – een duif*.

de fiets

vier

woorden van de week

woorden met **f~** ▲

de **f**abel
de **f**ontein
de **f**azant
het **f**eit
februari
feliciteren

het **f**ormaat
de **f**ormule
het **f**ormulier
het **f**ornuis
een **f**ilter
het **f**ossiel

woorden met **v~** ○

het **v**olk
de **v**akantie
de **v**uist
het **v**eulen
de **v**ijand
vuilnis

vandaag
vanzelf
veilig
vochtig
volledig
voorbij

eerder geleerd

een **f**iguur
de **f**otograaf
fantaseren
de **f**ooi
de **f**ile
de **f**inale

de **f**akkelt
de **f**iets
het **f**eest
de **f**ilm
de **f**older
de **f**abriek

de **v**ader
de **v**ogel
de **v**os
de **v**iltstift
de **v**olgorde
het **v**eld

het **v**arken
vers fruit
de **v**ork
de **v**erf
vuil
vol

04

woorden met s~ en z~

Je kunt niet altijd goed horen of een woord met een *s* of met een *z* begint.

Is de tweede letter een *klinker* of een *tweetekenklinker*?

Dan is de kans groot dat het woord met een *z* begint.

Onthoud de woorden met *s~* op de uitlegkaart.

De meeste andere woorden beginnen met *z~*.

Is de tweede letter een *w*?

Dan begint het woord met een *z*: *zwaar*, *zweet*, *zwak*.

Is de tweede letter een *andere medeklinker*?

Dan begint het woord met een *s*: *sjaal*, *ski*, *slager*, *smelten*, *snoep*, *stok*.

De *z* is nooit de laatste letter van een woord.

De *z* wordt dan een *s*: *grijze haren* – *grijs haar*, *twee huizen* – *een huis*.

de sok

de zon

woorden van de week

eerder geleerd

woorden met s~ ▲

de seconde
de saxofoon
de salamander
de sauna
de serie
(de) solo

de sinaasappel
de situatie
het seizoen
de soldaat
samenwerken
serieus

soepel
simpel
sappig
sommige
de supermarkt
de salade

een servet
de sirene
september
een soort
de salto
de suiker

woorden met z~ ○

de zeehond
de zeepbel
de zetel
de zuurstof
het zakgeld
het zaagsel

zacht
zeker
zelfstandig
zuiver
zielig
zonder

het zand
het zadel
de zebra
het zilver
zuigen
zorgen

de zalm
de zoen
ziek
de zolder
zelf
zoeken

woorden met /g/ = ch, /zj/ = g en /sj/ = ch

Onthoud de woorden waarin je de klank /g/ als **ch** schrijft.
 Hoor je aan het eind van een woord na de klank /g/ de klank /t/?
 Dat kan de *hij*-vorm *tt* zijn van een werkwoord op *~gen*. Dan schrijf je *~gt*.
 Anders schrijf je *~cht*. Zie ook kaart W2-a.

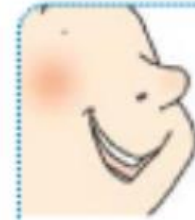
In sommige woorden klinkt de **g** als /zj/. Die woorden komen uit het Frans.
 In woorden als *lekkage*, *massage* en *slijtage* is *age* een vast stukje.
 De **g** van *massage* klinkt als /zj/. Maar de **g** van *bijdrage* en *bijlage* niet.

Er zijn ook woorden waarin de letters **ch** als /sj/ klinken.
 Ook de meeste van die woorden zijn Franse leenwoorden.
 Dat hoor je ook aan de uitspraak van woorden als *douche* en *chauffeur*.

Een pak dat goed zit en er duur uitziet, noem je een *chic* pak.
 Je zegt: /sjiek/. Maar maak je dat woord langer (/sjieke/), dan schrijf je
chique: *chique kleren*.

Ook veel Engelse woorden beginnen met **ch**. Maar dan zeg je niet /sj/,
 maar /tsj/: *chatten*, *checken*, *chip*.

onthoudwoorden

de lach

de vlecht

de chocola

de garage

woorden met /g/ = **ch**

de pe**ch**vogel
het li**ch**aam
het j**och**ie
de e**ch**o
bel**ach**elijk
de goo**ch**elaar

woorden met **cht**

rech**cht**door
de lich**cht**jies
z**acht**jies
de nach**cht**egaal
de och**cht**end
het ber**icht**jie
de vossen**acht**

woorden met /zj/ = **g**

de gar**ag**e
de bag**ag**e
de r**ag**e
de mass**ag**e
de lekk**ag**e
de slij**ag**e
de etal**ag**e
de man**ag**e
de asper**g**e
het horlo**g**e
de et**ag**e
de report**ag**e
de gir**af**
het gen**ie**
log**er**en
de auber**g**ine

woorden met /sj/ = **ch**

de **ch**ocola
de **ch**ef
de **ch**irurg
de **ch**impansee
de **ch**auffeur
de **ch**ampignons
charmant
China
(de) **Ch**inees
een **ch**ic pak
een **ch**ique jurk

een aff**ch**e
de mach**in**e
de dou**ch**e
de parach**ut**e

struikelblokken

06

Onthoud de zinnestjes bij deze woorden.

ei of ij?

steil (van *bergen*) stijl (van *mode*)

01

Zie uitlegkaart 01 voor meer gelijkklinkende struikelblokken met **ei** en **ij**.

ou of au?

kou (van *koud*) ik kauw (van *kauwen*)

02

Zie uitlegkaart 02 voor meer gelijkklinkende struikelblokken met **ou** en **au**.

~d of ~t?

hard (van *rennen* en *geluid*) het hart (van je *lichaam*)

R1

nood (van *nodig*) de noot (van *noten*)

de wand (de *muur*) want (*immers*)

de graad (van *warmte*) de graat (van de *vis*)

het kruid (van *kruiden*) het kruit (van *springstof* zoals *buskruit*)

het eendje (van *eend*) eentje (maar *één*)

Ze klinken hetzelfde. Is het een persoonsvorm of niet?

de moed (van *moedig*) ik, hij moet (van *moeten*)

de raad (van *advies*) ik raad, hij raadt (van *raden*)

de wet (van *wetten*) ik wed, hij wedt (van *wedden*)

het schild (*bescherming*) hij schilt (van *schillen*)

wel of geen w?

De jas is **van jou**.
Die bril is **van u**.

Het is **jouw** jas. (*jas* staat vlak achter *jouw*)
Het is **uw** bril. (*bril* staat vlak achter *uw*)

**woorden met een
onbekernde
lettergreep op ~a**

de **banaan**
de **fabriek**
de **kameel**
het **kanaal**
het **lawaaï**

het **papier**
de **planeet**
de **raket**
het **talent**
anoniem

maar:

de **ballon**
het **ballet**
het **ballet**
het **rapport**
het **pakket**

Deze woorden worden vaak verkeerd gespeld:

stiek**em** (eindigt op ~em)
hart**stikke** (met een **t**)
interview (voor de **w** geen **u**)
hop**elijk** (na **pe** geen **n**)
burg**emeester** (na **ge** geen **r**)

inter**essant** (één **r**, twee **s**'en)
de verr**assing** (twee **r**'s, twee **s**'en)
on**middellijk** (twee **d**'s, twee **l**'s)
de groot**te** en de breed**te** (groot + **te**, breed + **te**)
het groot**st** en het breed**st** (groot + **st**, breed + **st**)

07

woorden met **ie** en **i**

Hoor je /ie/ binnen een lettergreep? Dan schrijf je de tweetekensklanker **ie**.
Maak je een woord met **ie** langer? Dan blijft de **ie** meestal staan:
ziek – zieke, verdriet – verdrietig, papier – papieren, lief – liever.
Maar niet altijd: *muziek – muzikaal, fabriek – fabrikant.*

Aan het *eind* van een lettergreep schrijf je /ie/ soms als **ie**, soms als **i**: *liever, liter.*

Sommige woorden eindigen op **~i**: *ski, bikini, taxi.*

Het meervoud van die woorden eindigt op **i's**: *ski's, bikini's, taxi's.*

Ook vier namen van maanden en veel voedselnamen eindigen op **~i**:

januari, februari, juni, juli; tosti, kiwi, nasi, bami, broccoli, macaroni, spaghetti.

Het vaste stukje **ine** schrijf je met **i**: *benzine, trampoline, vitrine, kantine.*

Hoor je aan het eind van een woord twee /ie/-klanken?

Meestal schrijf je eerst **i**, dan **ie**: *televisie, familie, politie.*

Maar **mini~** (heel klein) schrijf je met twee **i's**: *minimaal, minigolf, miniatuur.*

En ook *kiwi* en *bikini* schrijf je met twee **i's**.

onthoudwoorden

de wielen

de gitaar

woorden van de week

eerder geleerd

woorden met /ie/ = ie ▲

de rivieren
plezierig
antieke kasten
positieve ideeën
uitkiezen
genieten

de biologie
de energie
de aardolie
de harmonie
de theorie
de industrie

woorden met /ie/ = i ○

de minister
de dirigent
definitief
het minimum
het artikel
muzikaal

het uniform
de tribune
de indiaan
de machine
de vitrine
de vitamine

verbieden
verdiene
niemand
iedereen
stiekem
gierig

de familie
de televisie
de kanarie
de kopie
de melodie
de fantasie

de olifant
het diploma
de file
de limonade
het klimaat
de piloot

de kritiek
de piramide
de visite
de kampioen
de viool
de lawine

08-a

woorden met /s/ = c

Hoor je in een woord de klank /s/? Dan schrijf je meestal *s*.
Soms schrijf je de klank /s/ als *c*. Onthoud de woorden met *c*.

Staat na de *c* een *e*, een *i* of een *ij*?
Dan klinkt de *c* als /s/: *cent*, *citroen*, *cijfer*.

De *c* staat vaak vooraan, maar kan ook midden in een woord staan:
procent, *precies*, *medicijn*.

Het Latijnse woord *cent* (honderd) zit in *cent*, *procent*, *centimeter*.

Woorden met een *c* komen altijd uit een andere taal.
Eerst waren dat nieuwe woorden. Nu zijn het in het Nederlands gewone woorden geworden.
Bij sommige woorden merk je al aan de uitspraak van de klinkers dat het leenwoorden zijn:
circuit, *race*.

de **citroen**

woorden met /s/ = c

woorden van de week

de cilinder
de cello
het circuit
cirkelen
circa
ontcijferen

het proces
het accent
de race
het medicijn
de docent
speciaal

eerder geleerd

het cement
(de) centrale
het citroensap
de oceaan
de lucifer
het succes

de cent
het concert
een pincet
de provincie
gefeliciteerd!
het procent

het cijfer
de cel
het centrum
een centimeter
het circus

de cirkel
december
precies
het recept
de narcis

08-b

groep 7

woorden met /k/ = c

Hoor je in een woord de klank /k/? Dan schrijf je meestal **k**.
Soms schrijf je de klank /k/ als **c**. Onthoud de woorden met **c**.

Staat na de **c** een **a**, een **o**, een **u**, een **l** of een **r**?
Dan klinkt de **c** als /k/: *camera, computer, cursus, club, creatief*.

De **c** staat vaak vooraan, maar kan ook midden in een woord staan: *seconde, reclame*.

Woorden met een **c** komen altijd uit een andere taal.
Eerst waren dat nieuwe woorden. Nu zijn het in het Nederlands gewone woorden geworden.

Veel woorden uit andere talen met de klanken /kt/ schrijf je met **ct**:
contact, product, effect, perfect.

Let op: je schrijft **k** in: *de helikopter, de krokus, de vakantie, akkoord*.
Je schrijft **kt** in: *de dokter, oktober, trakteren, elektrisch, praktisch*.

de cactus

woorden van de week

woorden met /k/ = c ▲

de cursus
de collega
de controle
het commentaar
compleet
combineren

de publicatie
het accent
het succes
van speculaas
de microscoop
de microfoon

woorden met /kt/ = ct ○

het stopcontact
de injectie
de inspecteur
het project
het effect
het instinct

de conducteur
de actievoerder
het controledictee
de bacterie
correct
exact

eerder geleerd

de camping
de caravan
de clown
carnaval
de acrobaat
het risico

plastic
de camera
de club
de code
de seconde
het circus

acteren
de directeur
de reactie
actief
het insect
het product

het respect
het viaduct
het contact
het contract
de cactus
perfect

woorden met /t/ = th

Soms schrijf je de klank /t/ als **th**.
Dat kun je niet horen. Onthoud daarom de woorden met **th**.

Het woord *thuis* komt van *te huis*.
Tegenwoordig zeggen we niet meer:
Ik ben te huis, maar: *Ik ben thuis*.

Let op: *thermometer*, *thermoskan*, *thermostaat* schrijf je met **th**. Maar *temperatuur* schrijf je met **t**.

~**theek** is een vast stukje in woorden als *apotheek*, *bibliotheek*, *discotheek*.

de **thee**

onthoudwoorden

woorden met wr~

De letters **wr~** aan het begin van een woord spreek je meestal uit als /vr/ of /fr/.

Maar niet alle woorden met die klanken schrijf je met **wr~**.
Denk aan:

vraag, *vracht*, *vrede*, *vreemd*, *vrek*, *vreselijk*, *vrezen*,
viend, *vriezen*, *vroeg*, *vrolijk*, *vrouw*, *vrucht*, *vrij*;
fraai, *fragment*, *framboos*, *Frankrijk*, *frietjes*, *fris*,
frisbee, *fruit*.

Onthoud de woorden met **wr~**

het **wrak**

woorden met /t/ = th

de thee
het thema
het theater
de thermometer
de thermoskan
thuis

de apotheek
de bibliotheek
enthousiast
de marathon
de methode
de kathedraal

woorden met wr~

het wrak
de wrat
de wraak
de wreef
wreed
wrevelig

wrijven
wringen
wroeten
wrikken
zich wreken
het gewricht

010

woorden met y

De **y** (Griekse ij) aan het eind van een woord klinkt altijd als /ie/: *baby*, *pony*, *jury*.

Eindigt een woord op ~y?
Dan schrijf je het meervoud met 's:
baby's, *pony's*, *jury's*, *lolly's*.

De **y** midden in een woord klinkt soms als /ie/,
soms als /i/.

/ie/: *typen*, *pyjama*

/i/: *gymnastiek* (of: *gym*), *sympathiek*

Let op: in samenstellingen
met *typen* schrijf je *type~*:
typefout.

de **baby**

woorden met x

De letter **x** komt in Nederlandse woorden niet veel voor.

Hoor je /ks/? Dan schrijf je soms **x**: *box* en *mix*.
Maar in de meeste woorden waarin je /ks/ hoort,
schrijf je gewoon **ks**: *niks*, *straks*, *boksen*, *reeks*,
dagelijks, *links* en *bliksem*.

Voor sommige woorden staat het stukje **ex~**.
Dat betekent: *vroegere*.
Een *ex-voetballer* is iemand die vroeger voetballer was.

de **taxi**

onthoudwoorden

woorden met y

de baby
de pony
de jury
de hobby
de lolly
typen

gyymmen
de yoghurt
de yajama
ympathiek
ypisch
sorry!

woorden met x

de taxi
de saxofoon
de mixer
maximaal
expres
extra

de export
de explosie
het exemplaar
het experiment
het examen
extreem

Franse leenwoorden

Veel Nederlandse woorden die uit het Frans komen, worden net zo gespeld als in het Frans. In die taal horen bij sommige klanken andere letters dan in het Nederlands. De woorden van de week staan steeds in de eerste woordenrij (↓). Daarnaast staan nog extra woorden met diezelfde klinker.

klinkers

woorden van de week

extra woorden

je hoort /oe/,
je schrijft **ou**

de **dou**che
de **rou**te
enth**ou**siast

de **cour**gette de **journal**ist
de **cou**reur de **dou**ane
de **bou**levard

je hoort /oo/,
je schrijft **au**

de **au**bergine

de **chau**ffeur
het **resta**urant

je hoort /oo/,
je schrijft **eau**

het **cade**au

het **nive**au
het **bure**au

je hoort de lange klank /o/
(zoals in **oor**), je schrijft **o**

de **cont**role

het **rec**ord
roze

de **au**bergine

011

groep 7

klinkers	woorden van de week	extra woorden
je hoort /waa/, je schrijft oi	het toilet het trottoir	het dressoir het reservoir
je hoort /aj/ of /ajje/, je schrijft ail of aille	het detail	de medaille de taille
je hoort /èr/, je schrijft air	populair	militair de miljonair
je hoort /èr/, je schrijft ert	een colbert	het dessert de expert
je hoort /wie/, je schrijft ui	de biscuit	het circuit het etui

Een **t** of een **d** aan het eind van een Frans woord wordt meestal niet uitgesproken. Dat geldt voor *colbert*, *dessert*, *expert*, *biscuit* en *circuit*, maar ook voor *boulevard*, *record* en *brancard*.

Ook de woorden met /zj/ = **g** en met /sj/ = **ch** die je eerder hebt geleerd, zijn Franse leenwoorden: *aubergine*, *parachute*. Zie uitlegkaart 05.

012

groep 7

onthoudwoorden

Engelse leenwoorden

Veel Nederlandse woorden die uit het Engels komen, worden net zo gespeld als in het Engels. In die taal horen bij sommige klanken andere letters dan in het Nederlands. De woorden van de week staan steeds in de eerste woordenrij (↓). Daarnaast staan nog extra woorden met diezelfde klinker.

klinkers

woorden van de week

extra woorden

je hoort /e/,
je schrijft a

de jam
de flat

de fanclub
plastic
scannen
tanken

het jack
de tram
de match
de laptop

je hoort /ee/,
je schrijft a

de cake
de make-up

de baby
de race

de paperclip
skaten

je hoort /ee/,
je schrijft ai

de trainer

mailen
de container

de e-mail
de rails

je hoort /aj/,
je schrijft i

de website

de timing

online

het team

klinkers	woorden van de week	extra woorden	
je hoort /ie/, je schrijft ee	het weekend	de keeper de frisbee	
je hoort /ie/, je schrijft ea	het team	beachvolleybal	
je hoort /joe/, je schrijft u	de musical	de computer	
je hoort /joe/, je schrijft ieuw	het interview		
je hoort /ok/, je schrijft alk	de talkshow		
je hoort /k/, je schrijft ck	de vliegtuigtickets	de snack het jack	de hockeystick het tennisracket
Ook de woorden op ~y die je eerder hebt geleerd, zijn Engelse leenwoorden: <i>sorry, baby, lolly</i>. Zie uitlegkaart 010.			

persoonsvormen tegenwoordige tijd: overzicht

W 1

groep 7

Als je bij een zin *nu* kunt denken, dan staat die zin in de *tegenwoordige tijd* (tt). In de tegenwoordige tijd zijn er maar *drie* verschillende persoonsvormen: de ik-vorm, de hij-vorm en de wij-vorm. 🐾

De persoonsvorm (pv) tt bij *jij* is altijd de ik-vorm óf de hij-vorm.

jij + pv = hij-vorm: *jij loopt*.

pv + *jij* = ik-vorm: *loop jij?*

Twijfel je? Denk dan aan *lopen*: komt er een **t** bij of niet?

ik loop – dus ook: *ik vind*

jij loopt – dus ook: *jij vindt*

loop jij? – dus ook: *vind jij?*

hij loopt – dus ook: *hij vindt*

In de tegenwoordige tijd zijn er dus drie verschillende persoonsvormen.

In de *verleden tijd* (vt) komen daar nog twee verschillende persoonsvormen bij. 🐾

lopen

- 1 ik loop nu
- 2 hij loopt nu
- 3 wij lopen nu

worden

- 1 ik word nu
- 2 hij wordt nu
- 3 wij worden nu

- Hans word**t** acteur
(want: *Hans loopt*.)
- Waarom word**d** je boos?
(want: *Waarom loop je?*)
- Jij word**t** kampioen!
(want: *Jij loopt*.)
- Ik word**d** moe.
(want: *Ik loop*.)

W 2-a

persoonsvormen vt van zwakke werkwoorden op ~gen en ~chen

Zagen, leggen en zorgen zijn zwakke werkwoorden.

In het hele werkwoord staat vóór ~en de letter **g**. Die zit *niet* in 't kofschip.

De persoonsvormen vt zijn dus: ik-vorm tt + **de** en ik-vorm tt + **den**.

zagen – ik-vorm tt: *ik zaag* vt: *ik zaagde, wij zaagden*

leggen – ik-vorm tt: *ik leg* vt: *ik legde, wij legden*

zorgen – ik vorm tt: *ik zorg* vt: *ik zorgde, wij zorgden*

Ook lachen, juichen en kuchen zijn zwakke werkwoorden.

In het hele werkwoord staan vóór ~en de letters **ch** van 't kofschip.

De persoonsvormen vt zijn dus: ik-vorm tt + **te** en ik-vorm tt + **ten**.

lachen – ik-vorm tt: *ik lach* vt: *ik lachte, wij lachten*

juichen – ik-vorm tt: *ik juich* vt: *ik juichte, wij juichten*

Bedenk steeds: wat is het hele werkwoord?

Omdat de ik-vorm tt op ~ch eindigt, staat in de persoonsvormen vt maar één **t**:

kuchen – ik-vorm tt: *ik kuch* – vt: *ik kuchte, wij kuchten*.

(Maar: *wachten* – ik-vorm tt: *ik wacht* – vt: *ik wachtte, wij wachtten*.)

zagen

- 1 ik zaag nu
- 2 hij zaagt nu
- 3 wij zagen nu
- 4 ik, hij zaagde toen
- 5 wij zaagden toen

lachen

- 1 ik lach nu
- 2 hij lacht nu
- 3 wij lachen nu
- 4 ik, hij lachte toen
- 5 wij lachten toen

persoonsvormen vt van zwakke werkwoorden op ~ven en ~zen

W 2-b

groep 7

Leven, beloven en *durven* zijn zwakke werkwoorden.

In het hele werkwoord staat vóór ~en de letter **v**. Die zit *niet* in 't kofschip.

De persoonsvormen vt zijn dus: ik-vorm tt + **de** en ik-vorm tt + **den**.

leven – ik-vorm tt: *ik leef* vt: *ik leefde, wij leefden*

beloven – ik-vorm tt: *ik beloof* vt: *ik beloofde, wij beloofden*

durven – ik vorm tt: *ik durf* vt: *ik durfde, wij durfden*

Ook *reizen, verhuizen* en *grijzen* zijn zwakke werkwoorden.

In het hele werkwoord staat vóór ~en de letter **z**. Ook die zit *niet* in 't kofschip.

De persoonsvormen vt zijn dus: ik-vorm tt + **de** en ik-vorm tt + **den**.

reizen – ik-vorm tt: *ik reis* vt: *ik reisde, wij reisden*

verhuizen – ik-vorm tt: *ik verhuis* vt: *ik verhuisde, wij verhuisden*

grijzen – ik vorm tt: *ik grijns* vt: *ik grijnsde, wij grijnsden*

Geldt de regel van 't kofschip wel of niet?

Let daarbij niet op de laatste letter van de ik-vorm tt.

Maar let op de letter die in het *hele* werkwoord vóór ~en staat: *leven, reizen*.

leven

- 1 ik leef nu
- 2 hij leeft nu
- 3 wij leven nu
- 4 ik, hij leefde toen
- 5 wij leefden toen

reizen

- 1 ik reis nu
- 2 hij reist nu
- 3 wij reizen nu
- 4 ik, hij reisde toen
- 5 wij reisden toen

W 3-a

groep 7

persoonsvormen vt van zwakke werkwoorden op ~ten

Praten, zetten, rusten en *wachten* zijn zwakke werkwoorden.

In het hele werkwoord staat vóór ~en de letter **t** van 't kofschip.

De persoonsvormen vt zijn dus: ik-vorm tt + **te** en ik-vorm tt + **ten**.

praten – ik-vorm tt: *ik praat*

vt: *ik praatte, wij praatten*

zetten – ik-vorm tt: *ik zet*

vt: *ik zette, wij zetten*

De wij-vorm vt klinkt hetzelfde als de wij-vorm tt. Maar je schrijft hem anders:

wij praten (tt) – *wij praatten* (vt)

wij wachten (tt) – *wij wachtten* (vt)

wij rusten (tt) – *wij rustten* (vt)

wij loten (tt) – *wij lootten* (vt)

Bij hele werkwoorden op ~tten is de wij-vorm vt zelfs precies hetzelfde als de wij-vorm tt: *wij zetten* kan de wij-vorm tt zijn, maar ook de wij-vorm vt.

wij spatten (tt) – *wij spatten* (vt)

wij benutten (tt) – *wij benutten* (vt)

wij bezetten (tt) – *wij bezetten* (vt)

wij letten op (tt) – *wij letten op* (vt)

Bedenk steeds: wat is het hele werkwoord?

In de vt krijg je alleen twee **t**'s als het hele werkwoord op ~ten eindigt!

rusten – vt: *ik rustte, wij rustten*

kussen – vt *ik kuste, wij kusten*

wachten – vt: *ik wachtte, wij wachtten*

lachen – vt *ik lachte, wij lachten*

praten

- 1 ik praat nu
- 2 hij praat nu
- 3 wij praten nu
- 4 ik, hij praatte toen
- 5 wij praatten toen

rusten

- 1 ik rust nu
- 2 hij rust nu
- 3 wij rusten nu
- 4 ik, hij rustte toen
- 5 wij rustten toen

W3-b

persoonsvormen vt van zwakke werkwoorden op ~den

Raden, kneden, branden en *leiden* zijn zwakke werkwoorden.

In het hele werkwoord staat vóór ~en de letter **d**. Die zit *niet* in 't kofschip.

De persoonsvormen vt zijn dus: ik-vorm tt + **de** en ik-vorm tt + **den**.

raden – ik-vorm tt: *ik raad*

vt: *ik raadde, wij raadden*

kneden – ik-vorm tt: *ik kneed*

vt: *ik kneedde, wij kneedden*

De wij-vorm vt klinkt hetzelfde als de wij-vorm tt. Maar je schrijft hem anders:

wij branden (tt) – *wij brandden* (vt)

wij raden (tt) – *wij raadden* (vt)

wij leiden (tt) – *wij leidden* (vt)

wij kneden (tt) – *wij kneedden* (vt)

Bij hele werkwoorden op ~dden is de wij-vorm vt zelfs precies hetzelfde als de wij-vorm tt: *wij redden* kan de wij-vorm tt zijn, maar ook de wij-vorm vt.

wij schudden (tt) – *wij schudden* (vt)

wij wedden (tt) – *wij wedden* (vt)

Bedenk steeds: wat is het hele werkwoord?

In de vt krijg je alleen twee **d**'s als het hele werkwoord op ~den eindigt!

branden – vt: *ik brandde, wij brandden*

kennen – vt: *ik kende, wij kenden*

melden – vt: *ik meldde, wij meldden*

bellen – vt: *ik belde, wij belden*

raden

- 1 ik raad nu
- 2 hij raadt nu
- 3 wij raden nu
- 4 ik, hij raadde toen
- 5 wij raadden toen

redden

- 1 ik red nu
- 2 hij redt nu
- 3 wij redden nu
- 4 ik, hij redde toen
- 5 wij redden toen

W 4-a

groep 7

persoonsvormen vt van sterke werkwoorden

Als je bij een zin *toen* kunt denken, dan staat die zin in de *verleden tijd* (vt).

In de verleden tijd zijn er maar *twee* verschillende persoonsvormen: de ik-vorm en de wij-vorm.

De hij-vorm vt is altijd gelijk aan de ik-vorm vt.

Daardoor komt er in de vt dus *nooit* een **t** achter de ik-vorm!

Sterke werkwoorden zijn werkwoorden waarvan de klinker in de verleden tijd verandert. Bijvoorbeeld: ik *loop* (tt) – ik *liep* (vt), ik *eet* (tt) – ik *at* (vt), ik *vind* (tt) – ik *vond* (vt).

Voor de vt-vormen van *sterke* werkwoorden gelden de gewone spellingregels. Dus mag je de ik-vorm langer maken om te weten hoe je die schrijft: ik *vond* (want: wij *vonden*), hij *at* (want wij *aten*), zij *reed* (want: wij *reden*). Dat mag alleen in de vt. Je weet: de hij-vorm tt eindigt altijd op een **t**.

lopen

- 1 ik loop nu
- 2 hij loopt nu
- 3 wij lopen nu
- 4 ik, hij liep toen
- 5 wij liepen toen

worden

- 1 ik word nu
- 2 hij wordt nu
- 3 wij worden nu
- 4 ik, hij werd toen
- 5 wij werden toen

persoonsvormen vt van zwakke werkwoorden

W 4-b

Zwakke werkwoorden zijn werkwoorden waarvan de klinker in de verleden tijd niet verandert, bijvoorbeeld:

ik pak (tt) – *ik pakte* (vt), *ik voel* (tt) – *ik voelde* (vt), *ik ken* (tt) – *wij kenden* (vt).

De ik-vorm vt van zwakke werkwoorden eindigt op *~te* of *~de*,
de wij-vorm vt op *~ten* of *~den*.

De stukjes *te*, *ten*, *de* en *den* komen altijd achter de ik-vorm tt te staan.

werken – ik-vorm tt: *ik werk* vt: *ik werkte*, *wij werkten*

spelen – ik-vorm tt: *ik speel* vt: *ik speelde*, *wij speelden*

Voor zwakke werkwoorden geldt de regel van 't kofschip.

Kijk naar het hele werkwoord. Welke letter staat vóór het stukje *~en*?

Staat daar een medeklinker van 't kofschip (dus: *t*, *k*, *f*, *s*, *ch* of *p*)?

Dan schrijf je de persoonsvormen vt met *te* en *ten*.

ik bofte, *wij boften*; *ik pakte*, *wij pakten*.

Staat daar een andere letter?

Dan schrijf je de persoonsvormen vt met *de* en *den*.

ik rolde, *wij rolden*; *ik rende*, *wij renden*.

dansen

- 1 ik dans nu
- 2 hij danst nu
- 3 wij dansen nu
- 4 ik, hij danste toen
- 5 wij dansten toen

voelen

- 1 ik voel nu
- 2 hij voelt nu
- 3 wij voelen nu
- 4 ik, hij voelde toen
- 5 wij voelden toen

W 5-a

voltooid deelwoord

Het *voltooid deelwoord* (vd) krijg je als je zegt: *ik heb ge...* , *ik ben ge...* .

Bij *sterke* werkwoorden verandert de klank van de klinker: *ik eet* – *ik at*.
Het voltooid deelwoord van bijna alle sterke werkwoorden eindigt op *~en*:
ik heb gegeten, *ik heb gelopen*, *ik ben gevallen*.

Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden eindigt op *~d* of op *~t*.
Schrijf je *d* of *t*? Dat kun je op twee manieren bepalen.

1. Een voltooid deelwoord is geen persoonsvorm. Dus gelden de gewone spellingregels.
Je schrijft *gekookt* en *gebeld*, want je hoort */gekookte/* en */gebelde/*.

2. Je kunt ook denken aan 't *kofschip* en de spelling van de vt.
Schrijf je de vt met *~te* en *~ten*? Dan eindigt het voltooid deelwoord op *~t*:
koken: de *k* zit in 't *kofschip*, dus: *ik kookte*, *wij kookten* en: *ik heb gekookt*.
Zo schrijf je ook: *ik heb gepast*, *ik heb gejuicht*, *ik heb gesnapt*, *ik heb gewacht*.

Schrijf je de vt met *~de* en *~den*? Dan eindigt het voltooid deelwoord op *~d*:
bellen: de *l* zit niet in 't *kofschip*, dus: *ik belde*, *wij belden* en: *ik heb gebeld*.
Zo schrijf je ook: *ik heb gelegd*, *ik heb gekend*, *ik heb gehoord*, *ik heb gekneed*, *ik heb gereisd*.

lopen

voltooid deelwoord:
ik heb gelopen

dansen

voltooid deelwoord:
ik heb gedanst

zagen

voltooid deelwoord:
ik heb gezaagd

van voltooid deelwoorden gemaakte bijvoeglijke naamwoorden

W5-b

Sommige bijvoeglijke naamwoorden (bn) zijn gemaakt van voltooid deelwoorden (vd):
*poetsen – ik heb **gepoetst** – de **gepoetste** tanden.*

Een bijvoeglijk naamwoord is nooit een persoonsvorm, dus gelden de gewone spellingregels. Je hoeft niet aan de vormen van de verleden tijd te denken.

*hakken – vd: ik heb **gehakt***

*bn: de **gehakte** groente*

*rennen – vd: ik heb **gerend***

*bn: de **gerende** afstand*

*verwachten – vd: ik heb **verwacht***

*bn: de **verwachte** overwinning*

*verbranden – vd: ik heb **verbrand***

*bn: de **verbrande** takken*

*verbreden – vd: ik heb **verbreed***

*bn: de **verbrede** straat*

*schudden – vd: ik heb **geschud***

*bn: de **geschudde** kaarten*

Let op: Veel voltooid deelwoorden (van sterke werkwoorden) eindigen op **~en**.

Dan blijven de letters **en** in het bijvoeglijk naamwoord staan.

*smelten – vd: ik heb **gesmolten***

*bn: de **gesmolten** kaas*

*winnen – vd: ik heb **gewonnen***

*bn: de **gewonnen** wedstrijd*

spelen

voltooid deelwoord:

*ik heb gespeel**d***

afgeleid bijv. naamwoord:

de gespeelde wedstrijd

verzenden

voltooid deelwoord:

*ik heb verzonden**en***

afgeleid bijv. naamwoord:

het verzonden bericht

W 6-a

werkwoorden met ge~, be~, ver~, her~ en ont~

Sommige werkwoorden beginnen met *ge~*, *be~*, *ver~*, *her~* of *ont~*. Hiervoor gelden dezelfde regels als voor andere werkwoorden. Er is één verschil: het voltooid deelwoord (vd) krijgt geen extra beginstukje *ge~*. Daardoor klinkt bij zwakke werkwoorden de hij-vorm tt vaak hetzelfde als het voltooid deelwoord: *hij verstopt* (tt) – *hij heeft verstopt* (vd).

Ook voor deze werkwoorden is de regel: de hij-vorm tt eindigt op *~t*. Zit het zwakke werkwoord in 't kofschip? Dan eindigt het voltooid deelwoord ook op *~t*. Dat is niet verwarrend: hij-vorm tt: *hij verstopt* – voltooid deelwoord: *hij heeft verstopt*.

Zit het zwakke werkwoord *niet* in 't kofschip? Dan eindigt het voltooid deelwoord op *~d*. Dat is wel verwarrend: hij-vorm tt: *hij betaalt* – voltooid deelwoord: *hij heeft betaald*.

Let dan goed op wat je schrijft: de hij-vorm tt of het voltooid deelwoord!

hij-vorm tt: *het gebeurt*

vd: *het is gebeurd*

hij-vorm tt: *hij belooft*

vd: *hij heeft beloofd*

hij-vorm tt: *hij verdient*

vd: *hij heeft verdiend*

hij-vorm tt: *hij herhaalt*

vd: *hij heeft herhaald*

hij-vorm tt: *hij ontkent*

vd: *hij heeft ontkend*

betalen

- 1 ik betaal nu
- 2 hij betaalt nu
- 3 wij betalen nu
- 4 ik, hij betaalde toen
- 5 wij betaalden toen

voltooid deelwoord:

ik heb betaald

gebeuren

- 1
- 2 het gebeurt nu
- 3
- 4 het gebeurde toen
- 5

voltooid deelwoord:

het is gebeurd

werkwoordvormen die hetzelfde klinken

W 6-b

Sommige werkwoordvormen klinken hetzelfde, maar worden verschillend geschreven.

- Persoonsvormen tt van werkwoorden op ~den: een t erbij of niet?

Twijfel je? Denk dan aan *lopen*.

jij loopt (met een t) dus ook: *jij vindt* (met een t)
loop jij? (zonder t) dus ook: *antwoord jij?* (zonder t)
loopt je broer? (met een t) dus ook: *wordt je broer?* (met een t)

- Persoonsvormen vt van zwakke werkwoorden op ~ten en ~den

wij-vorm tt: *wij praten* ik-vorm vt: *ik praatte* wij-vorm vt: *wij praatten*
 wij-vorm tt: *wij raden* ik-vorm vt: *ik raadde* wij-vorm vt: *wij raadden*

- Vormen van zwakke werkwoorden met *ge~*, *be~*, *ver~*, *her~* en *ont~*.

Het voltooid deelwoord krijgt geen (extra) stukje *ge~*.

Daardoor klinkt het voltooid deelwoord hetzelfde als de hij-vorm tt.

hij-vorm tt: *hij betaalt* vd: *hij heeft betaald*
 hij-vorm tt: *hij verdient* vd: *hij heeft verdiend*

raden

- 1 ik raad nu
- 2 hij raadt nu
- 3 wij raden nu
- 4 ik, hij raadde toen
- 5 wij raadden toen

voltooid deelwoord:

ik heb geraden

vertellen

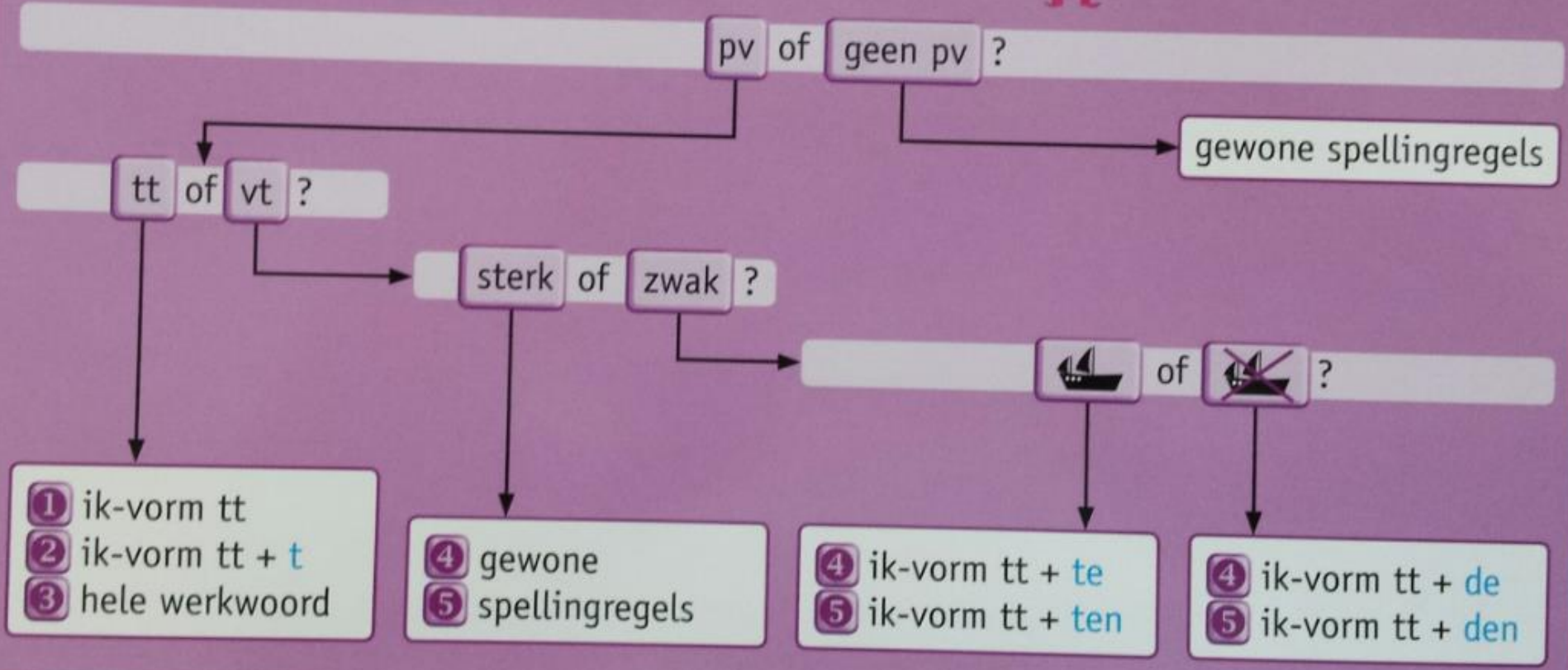
- 1 ik vertel nu
- 2 hij vertelt nu
- 3 wij vertellen nu
- 4 ik, hij vertelde toen
- 5 wij vertelden toen

voltooid deelwoord:

ik heb verteld

beslisvragen werkwoordspelling

klankwoorden

Wat moet je doen?

1. Zeg het woord in je hoofd.
2. Hak het woord in klanken.
3. Schrijf de letters bij de klanken, in de goede volgorde.
4. Controleer het woord.

regelwoorden

Wat moet je doen?

1. Zeg het woord in je hoofd.
2. Past er een regel bij? Een regel gaat vóór.
3. Pas de regel toe. Schrijf het woord op.
4. Controleer het woord.

onthoudwoorden

Wat moet je doen?

1. Zeg het woord in je hoofd.
2. Hoort bij iedere klank een vaste letter? Nee? Hoort er een regel bij dit woord? Nee?
3. Dan is het een onthoudwoord. Weet je nog hoe je dat schrijft? Schrijf het woord op.
4. Controleer het woord.

werkwoorden

Wat moet je doen?

1. Bedenk: bij welk hele werkwoord hoort het woord?
2. Is het een persoonsvorm van dat werkwoord? Werkwoorden hebben in de tt en twee verschillende persoonsvormen in de vt.
3. Is het geen persoonsvorm, maar een andere vorm? Dan gelden de gewone spellingregels.
4. Controleer het woord.

Kijk ook naar de beslisvragen.

ISBN 978-90-487-1720-0

9 789048 717200

1e druk, © Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg, auteur: Paul Stapel, illustraties: Mieke Driessen en Paula Gerritsen